

hadden niet voorkomen dat beide bladen onmiddellijk werden verboden en dat de CPN spoedig, nl. eind juli '40, door de bezetter werd opgeheven. Nadien voerde de illegale partijleiding strijd op twee fronten: tegen de bezetter, en tegen Engeland en de daar gevestigde Nederlandse regering. Zo stond in no. 5 van *De Waarheid*, dat begin februari '41 uitkwam, te lezen: 'Engeland is *even* slecht als Duitsland . . . Zeker, ons land moet van de Duitse overheersing worden bevrijd en daarvoor moet goed en bloed op het spel worden gezet. Doch niet voor de zaak van het Oranjehuis en wat er om heen hangt, die is de knoken van geen enkele Nederlander waard.'

Die aanvallen op Engeland en het Oranjehuis, welke het al vóór de bezetting bestaande isolement van de CPN hadden versterkt, werden na het begin van de Duitse invasie van de Sowjet-Unie (22 juni '41) prompt gestaakt. Bij tegenstanders van de CPN versterkte dat de overtuiging dat de partij haar beleid volledig liet bepalen door wat zij voor de belangen van de Sowjet-Unie hield of door wat haar wellicht zelfs aan directieven was overgebracht. Wat die directieven dan precies inhielden, weten wij niet – wèl dat de Groot (sterkste figuur in het Driemanschap) door de man die voor en na mei '40 de geheime radioverbindingen met Moskou onder zijn beheer had, Daniël Goulooze, beschouwd werd als een bekrompen fanaticus die alle gevoel miste voor wat de brede massa in Nederland bewoog.

Begin april '43 werden Jansen en Dieters door de *SD* gearresteerd; de Groot bleef op vrije voeten maar dook zo diep onder dat hij nadien geen deel meer had aan het illegale werk van de partij. Goulooze ontving toen uit Moskou het advies, een vertrouwde partijgenoot met de vorming van een nieuwe leiding te belasten. Hij koos hiervoor Jan Postma uit die sinds enkele maanden in Amsterdam districtsleider van de CPN was, en deze liet zich terzijde staan door de twee communisten met wie hij het nauwst had samengewerkt: W. F. Puister en F. Reuter.

Postma dacht ruimer dan de Groot en hij was in dat opzicht binnen de illegale CPN niet de enige gebleven; hij zocht meer aansluiting bij andersdenkenden. Dat laatste was trouwens in overeenstemming met wat Moskou wenste: de Russische partijleiding ging er in die tijd op aandringen dat de communistische partijen van bezet Europa zouden trachten, de dominerende factor te worden in nieuwe 'nationale fronten' – wat Nederland betrof, vergde zulks dat de CPN zich breder opstelde. Inderdaad, van Postma's hand verscheen in de herfst van '43 een bijdrage in een illegale brochure, *Om Neêrlands toekomst*, waarin hij o.m. opkwam voor 'het herstel van het rijk der Nederlanden in zijn volle omvang'